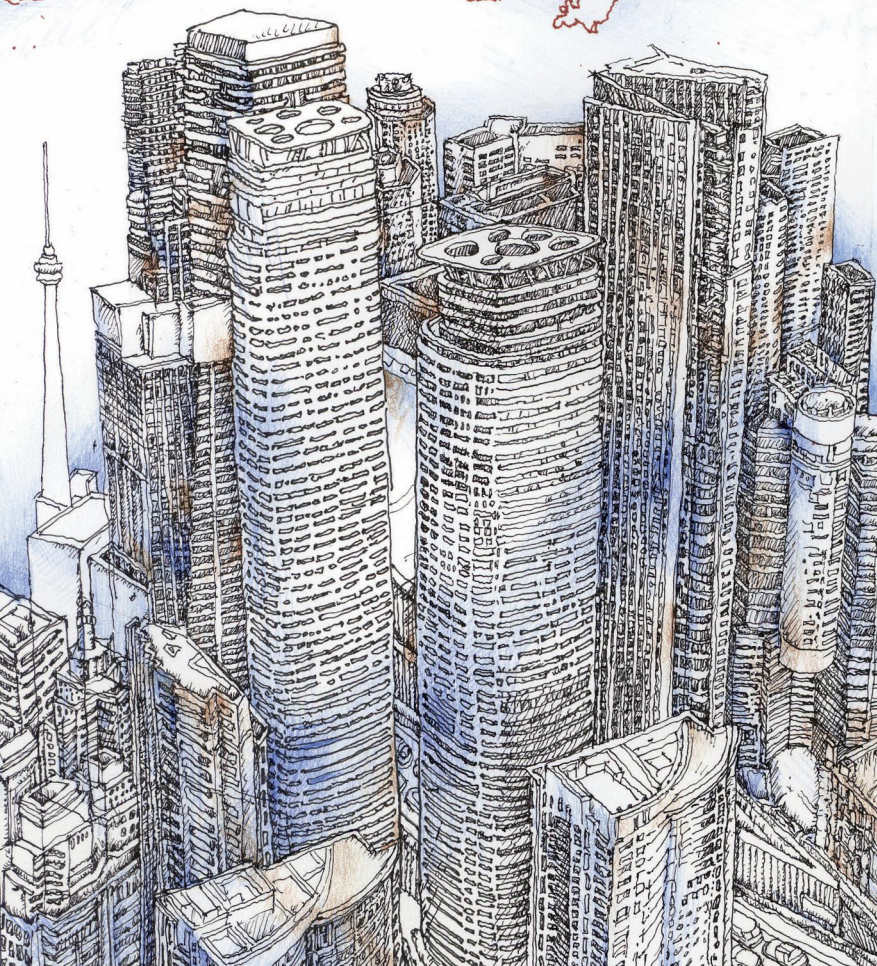
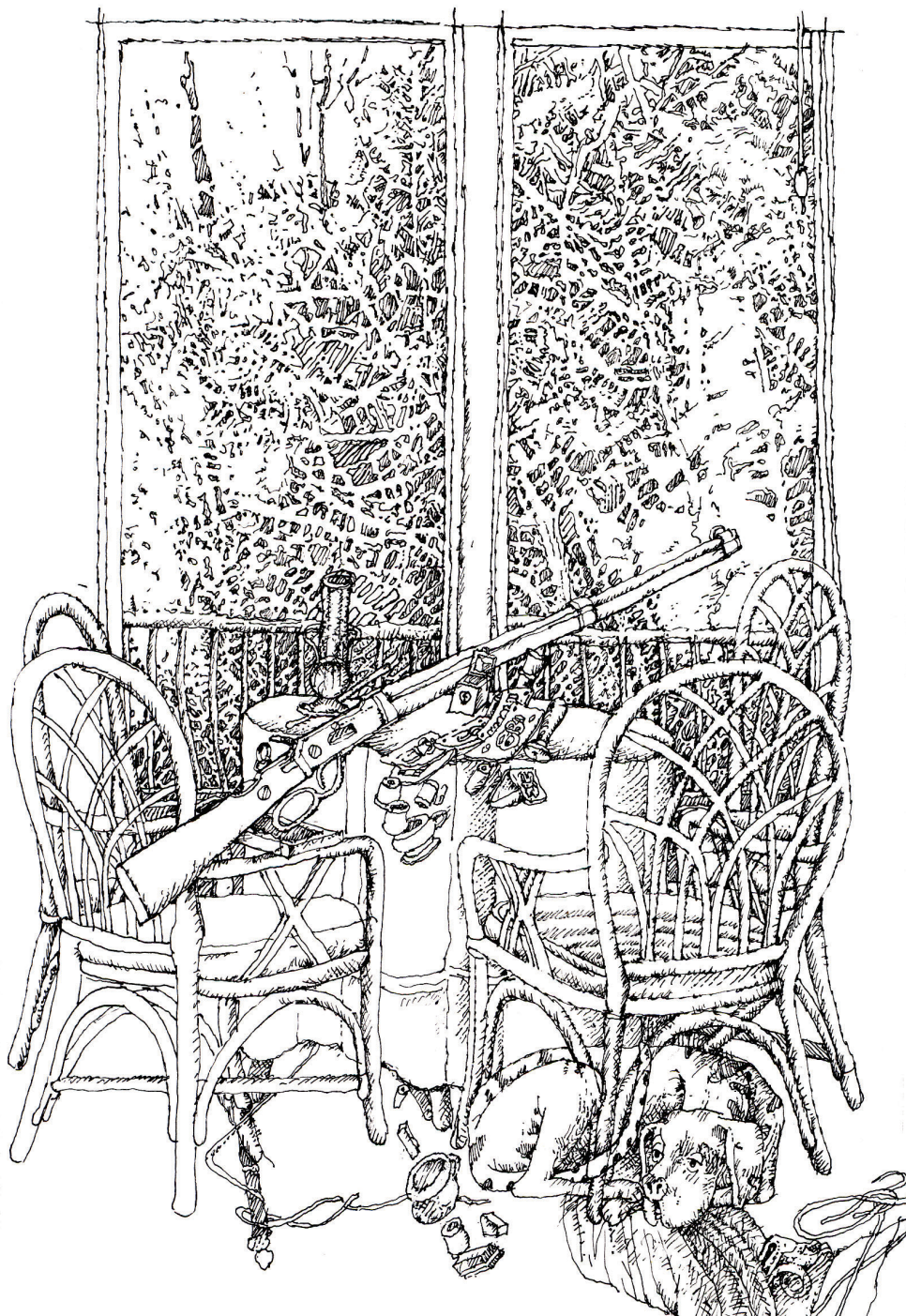

BRANISLAV POTANČOK
P U Š K A

*Ďakujem svojej žene Marke za prvotnú inšpiráciu pri písaní tejto knihy,
svojej sestre Zlate za cenné pripomienky a podporu
a priateľovi Fonzkovi za nezištný finančný sponzoring
nevyhnutný pri jej konečnej realizácii.*

Branislav Potančok

P U Š K A

PERFEKT

PROLÓG

Bolo niečo pred deviatou ráno. Urgentný príjem pacientov v nemocnici na Kramároch vyžaroval pokoj. Pred vchodom na parkovisku boli odstavené dve veľké sanitky, šoféri popíjali kávičku vo svojej miestnosti a na chodbe sedelo len zopár pacientov. Dispečer prevzal rutinné hlásenie od posádky záchranky, že vezú pacienta, ktorý je v bezvedomí a pravdepodobne má aj zlomenú ruku. Prvú pomoc dostal už na mieste, tak kam ho majú zložiť?

„Na traumačku,“ rozhodol dispečer.

Richard už preto pacienta na traumatologickej ambulancii očakával. Dnes má „urgent“ na starosti on. Starostlivo prezrel pacienta a až z dokladov, ktoré u neho našli, sa dozvedel i jeho meno, lebo chlap, čo ho sprevádzal, nevedel povedať o pacientovi nič, len to, že býva sám v ich bytovke na prízemí. Vrecká na pyžame mu v tom zmätku neprezeral, inak by sa dozvedel, že sused sa volá Milan Horčina a má šesťdesiatdeväť rokov. Z potvrdenia, ktoré mal v obale mobilu, vyplynulo aj to, že bol darca krvi a jeho krvná skupina je AB Rh pozitívna. Viac o ňom nevedeli. Starý pán bol dobre stavaný, i keď sa zdal akosi viac opotrebovaný, a mal na svoj vek pridlhé kučeravé šedivé vlasy ako rocker. Silný krk i hrudník a hlavne ruky svedčili zas o tom, že sa fyzickej práci nevyhýbal. Richard zistil, že pravá ruka v zápästí je opuchnutá, namodravá, tak ho poslal na RTG hneď oproti ambulancii. O pár minút mal snímku hotovú a skúseným okom vyhodnotil rutinnú zlomeninu, jeden úlomok bol mimo, takže na to, aby sa fraktúra správne zrástla, je potrebná operácia. Zavolať neurológa, že majú porážku. Ten prišiel takmer okamžite, bol práve na vedľajšej ambulancii kvôli inému pacientovi, slovom, starký mal šťastie. Vyšetril Horčinu a chvíľu sa s Richardom nevedeli dohodnúť, koho je to pacient. To sa stáva často. Ani jeden ho nechcel, ale niekde byť musí. Napokon to uzavreli tak, že keďže sa ešte neprebral, tak ho dajú na neuroló-

giu, lebo v tejto chvíli ho najviac na zdraví ohrozuje porážka. Čo sa týka tej ruky, Richard ho bude konziliárne ošetrovať. Ešte mu urobia CT mozgu, lebo človek nikdy nevie, prečo niekto odpadol a či nekrváca do mozgu aj priamo, a pôjde na siedme poschodie. Dohodli sa, že okolo jedenástej zvolajú konzilium, kde sa stanoví liečebný plán pre pacienta Horčinu.

Adam Wanda medzitým sedel na chodbe, nevediac, načo vlastne je tu. Už aj mal chuť odísť, ale čosi ho nútilo zostať ešte chvíľu, čo ak ho budú v niečom potrebovať, a aspoň bude vedieť informovať Magdu, čo sa udialo v ich vchode. Veľakrát sa bavili o tajomnom obyvateľovi a určite bude zvedavá, či to prežil a aké má vyhliadky. Nejaký lekár, lebo sa mu nepredstavil a nevedel prečítať ani jeho meno, mal totiž nakrivo menovku, ho požiadal, aby ešte chvíľu počkal na chodbe, lebo ešte neukončili liečebný plán, a že potom môže odísť. Potrebujú však zopár údajov, ako ho našiel a tak ďalej, takže nech ide dnu do ambulancie, musia to spísať. Všetko spísali pomerne rýchlo, lebo Adam toho veľa nevedel, spomenul to chrčanie a buchot, zrejme ako odpadol, porovnali si aj časový faktor, a tak vedeli presne čas úrazu. Medzitým prišiel do ambulancie Richardov kolega – traumatológ, Richard mu zreferoval podstatu prípadu a aj to, že ho musí čo najskôr operovať.

„Čo sa tak náhliš,“ hovorí kolega, „veď ani nevieš, či tú porážku prežije. A k tomu tá hrozná skupina, AB Rh pozitívna, kde dnes nájdeš takú krv, veľmi by som sa čudoval, keby ju na transfúzke mali. Napokon, spáliť ho môžu aj so zlomenou rukou,“ ukončil cynicky.

Na to Adam zakašľal, aby venovali trochu pozornosti aj jemu, nepovedal im, že on práve v tom krematóriu robí, a prehovoril:

„Ja poznám jednu osobu, ktorá má takú istú skupinu.“

Obaja lekári sa na neho skúmavo zahľadeli, nech teda povie, kto to je. „Moja žena,“ hovorí Adam. Richard sa ho spýtal: „Už niekedy dávala krv?“ Nie nikdy, ale to by si on, Adam, zobral na starosť, s krvou by nemali byť problémy, hneď sa so ženou spojí,

len nech spravia pre starkého všetko, čo treba. Akoby ho niečo nútilo zastať sa človeka, s ktorým sa nikdy nerozprával a o ktorom dohromady nič nevedel. Ani len jeho meno. Na transfúzke skutočne nemali takú krv, a tak Adam vyšiel na chodbu dohodnúť sa so ženou. Najprv jej musel všetko dopodrobna povysvetľovať, ako ho našiel, kedy, kde a tak ďalej, až potom prešiel k jadru veci. Magda bola sprvu ticho. Nepáčilo sa jej to ani trochu.

„Prečo to odo mňa žiadaš, nikdy som krv nedávala,“ namietala opatrne.

„Nič sa ti nestane, aj tlak ti trochu klesne, to bude len dobre a starkému pomôžeme, musia ho operovať a takú krv nemá široko-ďaleko nik, iba ty. Tak čo?“

„No teda dobre,“ neochotne súhlasila.

Natešený Adam zaklopal na dvere ordinácie a takmer veselo vyhlásil:

„Krv máme.“

Vymenili si s lekárom telefónne čísla a Adam sa pobral domov.

Ozaj, keby na svete nebola nenávisť, ale len láska, boli by sme ďalej?

1. časť: ADAM a RICHARD

A 1

Skoro tri roky, teda jeden rok pred šesťdesiatkou a dva roky po nej, sa Adam Wanda začal hroziť toho, že pôjde do dôchodku. Nebolo to dajaké náhle citové zvrútenie, ako to pociťujú mnohí, ktorí si nevedia seba predstaviť v penzii, že vraj čo budú robiť – a to ich frustruje. To nebol jeho prípad, on sa na penziu úprimne tešil, no stále väčšiu úzkosť v ňom vzbudzovalo, keď jedného dňa zistil, že nemá žiadne dokumenty o tom, že niekde predtým pracoval, ale čo je najhoršie, ani o tom, že platil aj odvody. Lebo teraz človek už nemusí byť zamestnaný ako za starého režimu, môže byť platený z nejakého tajomného zdroja, po ktorom nik nepátra, máme slobodu, hlavne keď platí odvody do zdravotnej poisťovne a sociálky. Kto to teraz zistí, že či za neho napríklad Fero Klobušický, pre ktorého robil tesne po revolúcii, naozaj platil a v akej výške? Od kolegov penzistov dostal také strašné informácie, že už sa videl chudobný a zlomený, ako pichá hokejkou do smetného kýbľa, ako to robil jeden bezdomovec, čo k nim sústavne chodil. Ten bral všetko. Prstami, ktoré mu vytrčali z rozpadnutých rukavíc, nakladal do svojho otlčeného detského kočíka veci, ktoré sa mu zdali, že by ich ešte mohol speňažiť alebo použiť. Raz sa Adam potreboval

zbaviť malého televízora, niekto mu poradil, že musí ísť na špeciálne smetisko pre elektroniku, ale on si ešte chcel preveríť jednu možnosť – a vyšlo to. Hodinu po tom, ako nefunkčný televízor položil vedľa smetiaka, bol fuč.

Koľkokrát otvoril skriňu, kde mali v škatuli všetky dokumenty, sobášny list a rodné listy jeho, ženy aj detí, dokonca vysvedčenia zo základnej školy si s údivom prelistoval, ale tie potvrdenia, ktoré potreboval, tam neboli. Sám si je vina, mal sa o to viac starať. Ale povedzte, kto sa v zrelom veku zaoberá penziou, veď to je niečo, čo má ešte len prísť, do penzie ďaleko... Lenže tento údaj je veľmi relatívny a vekom sa jednoznačne skrakuje. Po šesťdesiatke čas letí tak rýchlo, že jeden človek v rádiu hovoril, že si musí držať klobúk, aby mu ho neodfúklo. Adamovi sa to zdalo veľmi výstižné. Až na to, že on nikdy klobúk nenesil a asi ani nikdy nebude.

R 1

Kariéra Richarda Timka, ak sa to ako kariéra dá nazvať, sa začala v jeden všedný júnový deň, keď na dekanáte lekárskej fakulty nechal index na študijnom oddelení a povedal panej v okienku: „Hotovo.“ Tá ľahostajne prevzala tenučkú knižku so šedým obalom z umelej hmoty a povedala: „Promócie budú prvý týždeň v júli, zoznamy budú vyvesené tu, na hlavnej nástenke, pridte sem občas.“ Richard len niečo zašomral a bežal do telefónnej búdky zavolať mame, že už je doktor.

Pri kaviarni Metropol na Mickiewiczovej ulici boli na chodníku chrbtami k sebe dve búdky, v oboch nejakí vandali odtrhli slúchadlá. To nič, povie jej to teda osobne. Niekoľko minút pred pravým poludním nastúpil sladko omámený do trolejbusu číslo 17. Nevedel sa z toho spamätať. Nie preto, že dostal jednotku, na tejto skúške bolo podstatné len jedno: bola posledná. Už ho nič nemôže zastaviť, on je už doktor, znelo mu v ušiach, doktor, ľudia, rozumiete? Zachcelo sa mu to zrevať, ale namiesto toho sa oblečený

v tmavomodrom obleku, bielej košeli a bordovej viazanke musel chytiť oboma rukami, ako opica, horného držadla v trolejbuse, aby ho obrovská odstredivá sila neodhodila na zadnú plošinu, lebo šofér sa v okamihu, ako Richard nastúpil, začal rútiť po Záhradníckej ulici možno aj stovkou, akoby pochopil, že v duši jeho jediného, sviatočne oblečeného cestujúceho sa odohráva niečo výnimočné. „Juchú,“ hulákal Richard a v huku trolejbusu a príšerného plechového lomozu, ktorý vydával, ho vôbec nebolo počuť. Ten rachot mu hladil dušu, akoby nejaké obrovské bubny ohlasovali do celého sveta tú fantastickú novinu, že Richard Timko je doktor. Šofér trolejbusu to ledva ubrzdil pred Zorou, kaviarňou na rohu ulíc Vuka Karadžiča a Záhradníckej, nik nevystúpil ani nenastúpil, a tak celá parádna, akoby triumfálna jazda pre jedného víťaza pokračovala po Svätoplukovej ulici, až kým Richard nevystúpil pri Cvernovke. Zamával šoférovi, bol v jeho veku, ten sa usmial, akoby to všetko chápal, možno tiež niečo oslavoval. Caesar pochodoval pod Víťazným oblúkom, Žukov po skončení vojny sa niesol na bielom koni po Červenom námestí, no a on sa na oslavu svojho triumfu odviezol po svojom území sám v trolejbuse. Každý podľa svojich možností.

Prišli promócie, oslavy, pitky s kamarátmi a nakoniec aj vytriezvenie a realita všedných dní v socializme. Akosi nik nemal záujem o mladého lekára. Z viacerých nemocníc mu prišli zdvorilé doporučené listy, všade bolo lekárov viac než dosť.

A 2

Adam Wanda, je s ním sranda, zvykli si ho doberať spolužiaci. Možno to niekedy platilo, ale vlastne tak krátko, že si na to v podstate ani nepamätá. Aká sranda? Bol údržbár, za socializmu perfektné zamestnanie, aj za kapitalizmu nie zlé. Málokto však vie, že má maturitu. Má, jasné, že má, len o tom nemá potvrdenie, má iba vysvedčenia zo základnej školy, kam dali to vysvedčenie, čo ho

posúva oveľa viac dopredu, nevie. Všetko je to jej vina, teda jeho ženy Magdy. Ona v jednom kuse upratuje, periny von, periny dnu, občas treba šaty vyvetrať, zvykne hovoriť, vysáva, utiera prach a popri tom, určite to mohla byť len ona, niekam zašantročila i jeho maturitné vysvedčenie, ba ani to Magdino tam nenašiel. Pani v poisťovni mu povedala, že musí predložiť originál, on že dobre, ale hneď mu bolo jasné, že nemá ani len duplikát. Takže čo teraz, spýtal sa sám seba, keď hľadel do škatule plnej nepotrebných dokumentov, neostáva nič iné, len ísť spať po svojich šlapajach v práci aj na strednej škole. Tú absolvoval vcelku dobre, len nebol ani na jednom pomaturitnom stretnutí, lebo sa hanbil. Všetci sú tam doktori, učitelia, vedeckí pracovníci, iba on je údržbár. Nechcel si to pripustiť, ale nemal ich rád. Možnože teraz by sa s nimi aj rád stretol, lebo veď pomery sa zmenili. Teraz je aj on niekto. Má svoj plat, byt, auto, ženu a deti. Lenže si s bolesťou uvedomil, že to nie je celkom tak. Je už na penzii, bývajú stále v tom istom dvojizbovom byte, auto predali a deti vyleteli z hniezda. Adam Wanda, je s ním sranda.

A vlastne aj bola. Mal dobrú povahu v tom, že nemal problém si utiahnuť i zo seba, a to nedokáže hocikto. Vedel alebo, lepšie povedané, nevedel veľmi rozprávať svoje príhody a v tom bolo jeho kúzlo, lebo to, ako lakonicky opisoval nejaký príbeh, mu dávalo také grády, že ľudia revali od smiechu a priatelia si pravidelne vyžadovali opakovanie niektorého z nich aspoň raz do roka. Veľmi obľúbená bola príhoda, ktorá sa mu stala ešte na začiatku kariéry, keď robil na Pozemných stavbách. Zvykol to opisovať asi takto:

„No, to bolo vtedy, keď niekoľko dní lialo ako z krhly. Všade bolo také vlhko, že začal vypadávať prúd, všade bolo plno skratov. Stávali sme sídlisko vo Vrakuni a prúd sme si viedli provízorne po stĺpoch. Sedel som vo svojej maringotke a počúval, ako mi bubnuje dážď na streche. Zrazu všetko stíchlo, aj dážď. Miešačky prestali miešať, vrtačky vrtať, ten sústavný hluk na stavenisku ako keby niekto uťal. Zazvonil telefón. To mi vedúci oznámil, že zase vypa-

dol prúd. Vedel som, čo je moja povinnosť: skontrolovať po stĺpoch poistky. Dobré, že už aspoň neprší. Hneď prvý stĺp, ktorý som mal skontrolovať, bol iba niekoľko metrov od mojej maringotky, a tak som si pripál na bagandže železné obruče, boli to také klepetá s ostrými hrotmi, s ktorými sa dalo pomerne ľahko vyštverať až do päťmetrovej výšky a opraviť, čo treba. Nevieť, či sa to ešte dnes niekde používa, no vtedy som to používal skoro denne. Tých pár metrov k stĺpu som išiel tak, ako sa chodí s plutvami, našľapoval som naširoko a opatrne. Nemal som ani tušenie, že sa niečo stane, jednoducho som liezol hore ako obyčajne. Keď som sa vyštveral na samý koniec, urobil som si pohodlie, zakvačil som sa svojou váhou ostňami do dreva, aby ma to lepšie držalo. Nahol som sa na jednu stranu, lebo tam boli tie poistky, ktoré som mal skontrolovať, a vtedy som pocítil akúsi neistotu, nielen v mojich nohách, ale hlavne v dreve, na ktorom som si hovel zakvačený ako obrovský roháč. Čo je to, blysko mi hlavou, hádam ten stĺp nie je uvoľnený? A presne že bol. Pomaly sa naklonil na svoju stranu, kde som sa načahoval po poistkách, tak som sa teda naklonil i ja, lenže na opačnú stranu, aby som to nejako vykompenzoval. Buď to bolo málo, alebo príliš neskoro, lebo stĺp sa dal do pohybu. Chcel som sa dostať rýchlo dolu, ale železné klepetá ma nepustili ani o centimeter nižšie. Vtedy som zistil, že je zle, ale už sa nedalo nič robiť. A tak som sa len držal stĺpa oboma rukami, ako spolujazdec na motorke som ho zozadu objímal v nekonečnom kŕči, až kým som sa široko rozkročený, uväznený nohami v klepetách, nezrútil k zemi spolu s ním. Zdalo sa mi to strašne dlho. Keď som dopadol, stratil som vedomie, lebo som si zlomil ľavú nohu v stehne a tam, ako som sedel, teda na zadku, sa mi spravila modrina až po kolená vrátane mojich predností, a tie tiež dostali svoje. Myslel som si, keď som sa uvidel v nemocnici, že sa mi už nikdy nepostaví.“

Komickosť celej situácie bola v tom, ako lakonicky, takmer ako smutný muž, vedel Adam opísať celú príhodu, ktorú tak všetci, čo ho počúvali, mohli sledovať ako v nemej groteske. Už menej

zábavné boli dôsledky: okrem zlomeniny stehennej kosti a obrovskej modriny, ktoré si vyžiadali dlhodobú péenku, bol vinník tejto udalosti postavený pred súd za úmyselné poškodenie na zdraví. Niektorí mali záujem o exemplárne potrestanie vinníkov, nepomohlo ani to, že Adam na súde vypovedal ako svedok, že on tam žiadny úmysel nevidel a že pravdepodobne k pádu stĺpa došlo aj pre premočenú pôdu, lebo vtedy niekoľko dní husto pršalo. Adam Wanda, bola sranda.

R 3

Richard zakrátko zistil, že všetci jeho kolegovia – komunisti boli prijatí na tie kliniky, ktoré si vybrali. On ako nestraník nemal šancu si vyberať a ešte mu to komplikovala sestra v Nemecku, ktorá sa rozhodla žiť svoj život v cudzine bez ohľadu na to, čo si o tom budú myslieť komunisti alebo či tým niekomu ublíži. Nehneval sa na ňu, veď ona za to nemôže, nemohol ju ťahať za kabát, aby sa vrátila, ostatne, čo by ju tu nakoniec čakalo? Ale to človek nikdy nevie, čo je pre jeho život osudné. Stačí jedna udalosť, malý detail a všetko sa pohne iným smerom. Možno by mala teraz deti a bola by šťastnejšia, aj keď by nemala to, čo dosiahla v Nemecku.

Nakoniec ho prijali na ARO kliniku na Kramáre. To jediné miesto bolo voľné, pravda, okrem patológie. A tam sa mu veľmi nežiadalo, mŕtvi ho desili. ARO kliniku vtedy viedol despotický šéf, volal sa doc. MUDr. Tomáš Kadlic, CSc., zrejme vede oddaný človek, ale ľudsky sa mu zdal nízko. Mladí lekári sa ho báli, všetkých terorizoval a starších oponentov ponížoval, kde sa len dalo. Bol to neprijemný vstup do medicíny, ktorú si Richard Timko predstavoval úplne inak.

Richardovi sa však ani anestéziológia veľmi nepáčila. Priečilo sa mu iba pacienta uspávať a potom vracieť do života. Čo je to za medicína? Túžil sa niekomu venovať viac, rozprávať sa s ním, špekulovať nad diagnózou a nakoniec ho liečiť. Dnes má na to iný názor.

ARO klinika bola súčasťou ústavu, kde sa doškoľovali lekári, farmaceuti a sestry z celého Slovenska. Atestovali tu lekári zo všetkých odborov. Ako anestéziológ stretával na sálach mnoho lekárov, ktorí mali väčšie šťastie ako on. Mohli robiť konkrétnu medicínu a nie iba akýsi uspávací servis pre ostatných. Pomaly v ňom dozrievalo rozhodnutie odísť hocikam, len aby mohol robiť niečo iné. Raz, v podstate žartom, sa ho kolega chirurg zo Zvolena spýtal, či k nim náhodou nechce ísť, že sa tam modernizuje nemocnica a hľadajú lekárov, čo bolo v tom čase výnimočné. Bol to lokálne vplyvný človek a Richard ho požiadal, či by tam nemohol robiť nejaký iný odbor, najradšej infektológiu. To mu nevedel sľúbiť, ale chirurgiu áno. Konečne, prečo nie chirurgia, povedal si Richard. Tak prišiel do Zvolena na chirurgické oddelenie, kde bol niečo vyššie troch rokov. Jeho šéf bol obmedzený, malý človek, ktorý mu závidel, že prežil život v Bratislave, kde on, primár, strávil šesť najkrajších rokov, a stále sa k tomu vracal, volal ho „náš Blavák“, žiarlil na Richarda i pre jeho jazykové vlohy, lebo ten prekladal odborné články pre celé oddelenie, niekedy za drobné výhody ako fľaša alkoholu, alebo za to, že niekto ochotnejšie zobral za neho službu či dlhšie poobedie v nemocnici. V tej malej zvolenskej nemocnici držali vtedy mladí lekári pokope, občas si vyšli na pivo, zvlášť gynekológovia a chirurgovia sa vedeli spiť do nemoty. Potom odišiel do Banskej Bystrice, ktorá bola na vyššej úrovni, veď to bola krajská nemocnica. Cítil, že odborne sa dostal vyššie, ale o to vyššie boli aj intrigy medzi lekármi, ktorí si závideli prakticky všetko: od svojich príjmov, ktoré boli úbohé, cez tie vedľajšie, ktoré mali niektorí vraj slušné, až po svoje frajerky. Kolovali o tom chýry, bolo to len malomesto, nik z jeho kolegov však nemal nejaké super auto ani vilu s bazénom, ako v tom čase mali niektorí lekári na juhu Slovenska. Medzitým sa oženil, narodila sa Zuzka a nakoniec sa presťahovali do Bratislavy, kde žije doteraz. Ani v Bystrici sa nevyhol konfliktom, ale už im vedel čeliť a začal to brať ako normálnu vec, ako súčasť práce.

Popravde si od Bratislavy sľuboval viac. Kým on bol zavalený bežnou rutinou na periférii, tak jeho kolegovia – straníci v centre – si porobili kandidatúry a docentúry, stúpali po rebríčku, aj keď väčšinou to boli priemerní alebo až podpriemerní doktori. Prax im zjavne chýbala. No nielen prax. Na konferenciách referovali o svojich zahraničných cestách, kam mohli ísť len tí vybraní a preverení svojou stranou. To im dávalo priestor na to, že sa vyjadrovali ku všetkému, aj k tomu, čomu vôbec nerozumeli. Richarda to znechucovalo. Jeho nechceli púšťať na konferencie von kvôli sestre. Dávno musel nechať pas na „Februárke“. Nikdy si nepomyslel, že by ten režim mohol padnúť. Keď sa tak predsa len stalo, sprvu tomu neveril, potom na chvíľu ožil, tiež bol za súkromné poisťovne, aj on si myslel, že štát je zlý vlastník, tiež to do neho všetko niekto naočkoval, dokonca sa nadchýnal za to, aby poisťovní bolo viac, aby si konkurovali, chorý človek mal mať z toho úžitok... Dnes vidí, aký bol naivný, išlo len o peniaze, ako skoro vždy. Najväčší úžitok z poisťovní majú iba ony samotné. Sú to finančníci, medicíne nerozumejú, len peniazom.

A 3

Predtým Adam vystriedal viacero zamestnaní, a tak teraz musel zísť po tie papiere aj tam, kde si povedal, že už nikdy nevkročí. Hlavne tam, kde mu ublížili. A tých nebolo málo. Jeho ústupčivosť a mierna povaha akoby ostatných provokovala. Pôsobil dojmom slabého a do takého si ľudia vždy radi kopnú, hlavne zbabelci. Nemal veľkú chuť ich znovu stretnúť. No obával sa zbytočne: ani na jednom z predchádzajúcich pracovísk nenašiel nikoho, koho by poznal alebo kto by si pamätal jeho. Všade noví ľudia. Postupne sa dopracoval ku všetkým potvrdeniam, a dokonca ani získať maturitné vysvedčenie z Gymnázia na Novohradskej ulici nebolo až také komplikované. Aj iní boli rovnako neporiadni. Penziu teda napokon dostal tak ako druhí.

Najviac ho vždy mrzelo to, že nešiel študovať ďalej. Niežeby nechcel, podal si prihlášku na ekonómiu, ale ho nezobrali pre nedostatok miesta. Aby sa vyhol vojne, prihlásil sa na strojarinu, lenže matematika bola nad jeho sily a napokon predsa len narukoval na dva roky do Žatca. Keď sa vrátil, už sa mu do školy nechcelo. Klasický príbeh outsidera, koľkí sú ako on? Lenže on nebol stále outsider. Hlavnou príčinou, prečo sa nevrátil do školy, boli peniaze. Zapáčili sa mu. Vysokoškooláci v tom čase zarábali priemerne dvetisíc korún a on bol schopný zarobiť za mesiac aj sedemtisíc. Stavali elektrické vedenia, mali diéty, on bol bez záväzkov, robil ako divý, spravil všetko, čo od neho chceli, sviatok, piatok, bolo mu to jedno. Načo by mu bola škola? Aby zarobil menej? Potom robil v krčme machra. Ktovie, ako by sa to s ním bolo skončilo, keby nestretol Magdu. Tá mala nad ním takú moc, že jej to ostatné priateľky len závideli. Nosil jej domov celú výplatu, chodil nakupovať, hral sa deťmi, všetko v dome opravené, v každom kúte natíkol pre „tú svoju“ police, aby mala pohodlie, tak, ako si vysnívala. Keďže bol podľa vtedajšej nomenklatúry robotník, lebo robil v Stavoindustryi údržbára technických zariadení, ako sa to vtedy volalo, nebol problém ani s bytom. Dostali veľký dvojizbový byt napriek tomu, že ešte nemali deti, tú miernu nadmernosť im tolerovali, ale hlavne, že nemuseli nič platiť navyše, lebo byt bol štátny. Samozrejme, platili nájomné, ale tých tristo korún mesačne nebolo až tak veľa. Za družstevné byty vtedy platili ľudia naraz okolo tridsaťtisíc, čo bolo pre mnohých zničujúce. Mladé páry si preto brali pôžičky, ktoré splácali skoro celý život. Aj tak to bola len časť hodnoty bytu, lebo potom ešte každý mesiac platili päťsto korún tzv. anuity a k tomu ešte plyn, elektriku, telefón – oj, mal sa človek čo oháňať z dvoch tisícok hrubého, aby vyžil. To všetko si Wandovci uvedomovali a tešili sa, že sa k bytu dostali tak lacno.

R 4

Richard Timko mal dušu ako maslový chlieb: keď padne do piesku, všetko sa na ňom zachytí a potom dlho škripe medzi zubami. Odpustil, ale nikdy nezabudol.

Ešte počas štúdií to bol veselý, vyhľadávaný kumpán do spoločnosti. Spieval, hral na gitare, bol otvorený vždy novým priateľstvám, ľudia ho mali poväčšine radi, lebo nebol konfliktný a vedel sa prispôbiť iným. No s vekom postupne priateľov strácal. Ani nevie, kedy a prečo tie väzby medzi nimi ochabli a priatelia sa začali z jeho života vytrácať, ako keď na jeseň padajú jablká zo stromu, niekedy masívne a inokedy po jednom. Dnes mu ostali už len dvaja či traja kamaráti, s ktorými sa snažil udržiavať pravidelný aký-taký kontakt.

Pár rokov po škole zistil, že mu robí dobre zamýšľať sa nad tým, ako tento svet funguje, a možno aj trochu trúfalo hľadať jeho zákonitosti. Ako dajaký filozof znenazdajky sformuloval svoju otázku dňa a aj dnes pred priechodom cez križovatku sa sám na sebe zasmial a povedal si takmer nahlas: „Napadlo kedy niekomu, kde by už dnes človek mohol byť, keby jednou z jeho najväčších radostí nebola žiarlivá deštrukcia činností tých druhých?“ Aká dlhá a múdra veta, ironizoval sám seba, musím si ju zapamätať. Miloval tieto ranné prechádzky, hlavne keď mal pocit, že má dosť času, čistú hlavu, jeho myšlienky plynú ľahko a akoby aj mali hlavu a pätu. Odkedy mu ukradli auto, chodil do roboty pešo, teda presnejšie, na zastávku autobusu.

Každé ráno musel prejsť popri jednom paneláku, kde bol dom dôchodcov. Pohľad na starých ľudí, ako sa ešte tmolia životom, oblečení ako dnes už nikto, nevzdávajúc sa, o paliciach alebo s tými modernými kovovými konštrukciami pripomínajúcimi detské pomôcky na chodenie, ho skľučoval. Raz videl tvár starca pritísnutú na okno, s prázdnyimi očami a hmlou okolo úst. Richard ľutoval i obdivoval týchto čistých ľudí, tú generáciu svojich rodičov, z ktorých mnohí zažili vojnu i budovanie „novej, spravodlivej

spoločnosti“. Tesne po vojne to musela byť veľká téma. Postupne však rezignovali a uzatvorili sa do svojich rodín. Ich najvyššou ambíciou ostalo žiť najlepšie, ako sa dá. Možno pre tú neočakávanú zmenu sa znovu nadchli aj oni a stáli s nami na námestiach, tiež štrngali kľúčmi, túžiac opäť po spravodlivosti. Teraz vo svojich panelákoch a starobincoch sledujú v televízii svet, ktorý už zase patrí iným. Ktovie, ako by to znášal jeho otec, keby teraz žil. Zomrel príliš skoro, veľmi mladý. Škoda, že nezažil koniec tej epochy, ktorá tak sklamala i jeho, Richarda. No aspoň v tejto novej nemusel byť svedkom toho, ako sa iné šikovné „kádre“ derú k majetku, ktorý aj on pomáhal vytvárať. Privatizácia je presne taká nespravodlivá ako znárodnenie, obe bolia rovnako tých, ktorí tým strácajú.

A 5

Lenže postupne všetko zovšednie. Aj Adamova dobrota sa Magde začala vidieť príliš obyčajnou. Hlavne po tom, ako ich dve deti, chlapec a dievča, trochu podrástli a Magde sa po dlhšom čase ako by uvoľnili ruky. Adam robil stále viac a zarábala stále menej. Často chodil domov až večer, unavený buď z práce, alebo z neustáleho schôdzovania. Magda sa začala doma nudiť. Mala strednú školu, a tak sa zamestnala na okresnom národnom výbore (dnešný okresný úrad). Mala na starosti Zbor pre občianske záležitosti. To je oficiálny názov tej inštitúcie, ktorá mala za úlohu nahrádzať cirkev tam, kde bola od vekov, teda na svadbách, pohreboch, krstínach a rôznych iných oslavách, kde sa žiadala nejaká ceremónia a aspoň dajaký kultúrny rámeč. Adam nebol bohvieako pobožný, no títo, podľa neho, darmožráči na okrese mu liezli na nervy. Žena niečo zarobila, no videl na nej, ako sa postupne mení, začala znovu fajčiť, popíjať, o deti sa starala čoraz menej, a hlavne, že sa začali hádať v podstate o všetkom, lebo podgurážený človek je buď veselý, alebo protivný a zapára. Ona bola ten druhý typ. Lenže to bol len začiatok jej nervového zrútenia. Potom, hoci nepila, sa začala

utiekať do seba, vadili jej ľudia, rozčuľovali ju deti, všetci jej ubližovali. Išli k psychiatrovi, a ten sa vyslovil, že má depresívny syndróm, bude musieť dlhodobo užívať lieky. No teraz je už zase iná. Aj keď raz to bolo len-len... Vtedy sa i Adam takmer zrútil a boli nútení ísť k psychiatrovi obaja. Neuveriteľná udalosť navždy poznačila ich životy.

R 5

Na zastávke autobusu sa zahľadel na bilbord, kde sa na neho usmievala tvár politika, ktorá mu nič nehovorila. Kto je to, odkiaľ prišiel, vraj býva niekde v jeho štvrti a chce mu pomôcť presadiť to, čo je pre Richarda najlepšie. Stačí, keď bude voliť to správne číslo. Richard študoval jeho pohľad a oči. Dá sa mu veriť? Ešte včera tu ten plagát nebol, bol si tým istý, lebo tadiaľto chodí každý deň. Znovu sa naň pozornejšie zahľadel. Ani ten bilbord tu včera nebol. Veď tam stála tá trafika, kam si vtedy šiel kúpiť cigarety, je to už pätnásť rokov, ale na to asi nikdy nezabudne. Niečo mu aj dnes sťahlo hrdlo a zrazu sa mu odkiaľsi vrátila tá strašná chvíľa, keď zbadal, že jeho nová, krásna hračka je preč.

Nebol by si ju mohol dovoliť, nebyť neočakávaného dedičstva po otcovom bratovi, ktorý nemal deti a žena mu už skôr zomrela. Bol z otcových súrodencov najstarší a s Richardom si rozumeli, bolo mu ľúto chlapca, čo tak skoro osirel, a tak mu trochu aj nahrádzal otca. Richard toho nepodedil po ňom zas až tak veľa, ale stačilo to na pomerne luxusné auto Opel Omega. Všetci mu hovorili, že načo mu je také veľké auto, že to neuživí, a tak podobne. Lenže jemu sa strašne páčilo od prvej chvíle, ako mu ho jeho priateľ ukázal, bola to láska na prvý pohľad, predtým mal len starú škodovku, tak ako všetci. Vtedy si Slováci chodili kupovať ojazdené autá do Belgicka, to jeho si kúpil známy jeho dobrého priateľa a zaručil sa mu všetkým, čo mu bolo sväté, že má najjazdených iba 55 000 km, nie je kradnuté ani havarované.